

ONA TILINING YOSH AVLOD TARBIYASIDAGI AHAMIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI

Komilova Shoxida Ro'ziyevna

Ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi Muhammad Yusuf nomidagi ijod maktabi Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ona tilining yosh avlod tarbiyasidagi o'rni va ahamiyati, shuningdek, uni rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari tahlil qilingan. Til — millatning ma'naviy boyligi, madaniy merosi va milliy o'zligining asosi sifatida insonning shakllanishida beqiyos ahamiyatga ega. Bugungi globallashuv davrida o'zbek tilining nufuzi va qo'llanish doirasini kengaytirish, uni zamonaviy axborot texnologiyalari, ta'lim tizimi va ijtimoiy hayot bilan uyg'unlashtirish muhim masalalardan biridir. Maqolada yoshlarning til madaniyatini oshirish, ona tiliga mehr-muhabbatni shakllantirish, uni o'rganish va rivojlantirishda innovatsion metodlardan foydalanishning afzalliklari yoritilgan.

Kalit so'zlar: ona tili, yosh avlod, ma'naviyat, til madaniyati, innovatsion yondashuv, globallashuv, o'zlik.

Аннотация: В статье рассматривается значение родного языка в воспитании молодого поколения, а также современные направления его развития. Язык является духовным богатством нации, основой её культурного наследия и национальной идентичности. В эпоху глобализации важным становится расширение сферы применения узбекского языка, его интеграция с современными информационными технологиями, системой образования и общественной жизнью. В работе освещены пути повышения языковой культуры молодёжи, формирования любви к родному языку и использования инновационных методов в его изучении.

Ключевые слова: родной язык, молодое поколение, духовность, языковая культура, инновационные методы, глобализация, самобытность.

Annotation: This article analyzes the role and importance of the native language in educating the young generation, as well as modern trends in its development. Language, as a nation's spiritual treasure and cultural heritage, plays a vital role in shaping one's identity. In the era of globalization, expanding the use of the Uzbek language and integrating it with modern information technologies, education, and social life are essential. The paper highlights ways to enhance youth language culture, foster love for the native language, and apply innovative methods in its learning and development.

Keywords: *native language, young generation, spirituality, language culture, innovation, globalization, identity.*

Til — xalqning yuragi, millatning jon tomiri, uning tarixiy xotirasi va ma’naviy olamining eng yorqin ifodasidir. Har bir millat o‘z tili orqali o‘zligini namoyon etadi, dunyoni anglaydi, fikrini bildiradi hamda o‘z qadriyatlarini kelajak avlodlarga yetkazadi. O‘zbek tili esa asrlar davomida xalqimizning orzu-umidlari, ruhiyati, madaniyati va tarixiy xotirasini o‘zida jamlagan bebaho boylikdir. Shu sababdan ham 21-oktabr sanasining “O‘zbek tiliga davlat tili maqomi berilgan kun” sifatida nishonlanishi xalqimizning milliy o‘zligiga, tilga bo‘lgan sadoqati va hurmatini ifodalovchi muhim ramzga aylangan. Ona tiliga e’tibor — bu, avvalo, millat kelajagiga e’tibor demakdir. Mustaqillik yillarida o‘zbek tilining ijtimoiy mavqei yuksaldi, uning nufuzi ortdi. Bugun tilimiz davlat siyosati darajasiga ko‘tarilib, ta’lim, fan, madaniyat, texnologiya va xalqaro munosabatlarda faol qo‘llanilmoqda. Biroq globallashuv, axborot oqimining kengayishi va xorijiy tillarning ta’siri sharoitida ona tilimizni asrash va boyitish masalasi yanada dolzarb tus olmoqda. Shu bois, yoshlar ongida o‘z tiliga mehr, hurmat va e’tiqodni kuchaytirish, ularni to‘g‘ri, ravon va mazmunli so‘zlashga o‘rgatish muhim vazifalardan biridir. Til — bu oddiy aloqa vositasi emas, u xalq tafakkuri, ruhiyati va birligini ifodalovchi qudratli kuchdir. O‘zbek tilining boy leksikasi, badiiy ifoda imkoniyatlari, shevalar xilma-xilligi va uslubiy boyligi uni jahon tillari orasida alohida o‘rin egasiga aylantiradi.

Bugungi kunda ta’lim jarayoniga innovatsion metodlar, raqamli texnologiyalar va zamonaviy o‘qitish yondashuvlarining kirib kelishi natijasida o‘zbek tilini o‘rganishga bo‘lgan qiziqish yanada ortmoqda. Yoshlar internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali o‘z fikrlarini ifoda etishda o‘zbek tilidan keng foydalanmoqda. Bu esa tilning hayotiyliigi, zamonga moslashuvchanligi va rivojlanish salohiyatining yuqoriligini ko‘rsatadi. Shuningdek, o‘zbek tilining xorijiy oliy ta’lim muassasalarida o‘rganilayotgani ham xalqimiz uchun g‘urur va iftixor manbaidir. Bu jarayon nafaqat tilni, balki o‘zbek xalqining boy madaniyatini, adabiyotini va ma’naviy merosini jahon miqyosida targ‘ib qilishga xizmat qilmoqda[1].

O‘zbek tili — xalqning ma’naviy poydevori, milliy o‘zlikni anglashda eng kuchli vositadir. Har bir xalq o‘z tilining imkoniyatlaridan foydalangan holda, madaniyatini, tarixini va tafakkurini shakllantiradi. Shu ma’noda, o‘zbek tili asrlar davomida o‘zbek xalqining ijtimoiy hayoti, adabiyoti, san’ati va falsafasining ajralmas qismi bo‘lib kelmoqda. U o‘z bag‘rida qadimiy xalq og‘zaki ijodini, mumtoz adabiyot namunalarini, tarixiy yozuvlarni va milliy qadriyatlarni saqlab kelgan. Tilning ijtimoiy hayotdagi ahamiyati avvalo uning jamiyatdagi barcha qatlamlarni birlashtirish kuchida namoyon

bo'ladi. O'zbek tili orqali turli hudud, kasb yoki yoshdagi insonlar o'zaro fikr almashadi, bir-birini tushunadi va yagona milliy birlikni his qiladi[2]. Til millatning ijtimoiy birdamligini ta'minlovchi asosiy omildir. Shu bois, tilga e'tibor — bu millatning ijtimoiy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan amaliy harakatdir. Bugungi globallashuv davrida ko'plab tillar madaniy raqobat muhitida o'z mavqeini yo'qotish xavfi ostida turibdi. Shu sababli, o'zbek tili oldida ham muhim vazifalar turibdi — u zamonaviy axborot texnologiyalari, ilm-fan, ta'lim va madaniyat sohalarida faol qo'llaniladigan kuchli aloqa vositasiga aylanishi zarur. Shu maqsadda davlat miqyosida o'zbek tilining maqomini mustahkamlash, uni xalqaro miqyosda targ'ib qilish, terminologik bazasini boyitish, tildagi ifoda imkoniyatlarini kengaytirish borasida ko'plab ishlar olib borilmoqda.

Til — faqat aloqa vositasi emas, balki xalqning ma'naviy dunyosi, uning ruhiyati, orzu-intilishlari va hayot falsafasini aks ettiruvchi hodisadir. O'zbek tili milliy ma'naviyatimizning asosi sifatida inson tafakkurini boyitadi, o'zligimizni saqlab qolishga yordam beradi. Ayniqsa, yoshlar ongida ona tiliga nisbatan faxr va hurmat tuyg'usini shakllantirish bugungi kunda dolzarb masala bo'lib turibdi. Chunki yosh avlod — tilning kelajagi, uning davomchilari hisoblanadi. Agar yoshlar tilni qadrlasa, uni to'g'ri va go'zal ishlatasa, demak, xalqning ma'naviy hayoti ham yuksaladi. Ona tilining bugungi kunda raqamli axborot makonida tutgan o'rni tobora ortib bormoqda. Raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, internet va ijtimoiy tarmoqlar insonlar o'rtasidagi muloqot shaklini o'zgartirdi. Shu jarayonda o'zbek tilining imkoniyatlarini kengaytirish, uni zamonaviy raqamli tizimlarda faol ishlatish muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbek tilida mobil ilovalar, elektron lug'atlar, matnni avtomatik tahlil qiluvchi dasturlar va onlayn o'quv platformalarini yaratish yoshlar orasida tilga bo'lgan qiziqishni yanada oshiradi. Shu bilan birga, ona tili orqali milliy g'urur, ma'naviy qadriyatlar va madaniy merosni saqlash jarayoni ham kuchayadi. Har bir o'qituvchi, ota-ona va ijodkor yosh avlodni ona tilining go'zalligi va kuchini his etishga, uni toza va adabiy me'yorlarda qo'llashga o'rgatishi zarur. Chunki yoshlarning so'z boyligi, ifoda uslubi va nutq madaniyati millat tafakkurining yuksakligini belgilovchi muhim mezonidir. Ona tili orqali millat birlashadi, o'zligiga qaytadi va o'z istiqbolini yaratadi[3].

Ona tilining yoshlar tafakkuriga ta'siri juda katta. Bola ilk bor dunyoni o'z ona tili orqali anglaydi, o'z fikrini til yordamida ifoda etadi. Til orqali u nafaqat so'zlashadi, balki o'zligini, millatiga mansubligini his qiladi. Shu bois ta'lim jarayonida o'zbek tilining o'qitilishiga alohida e'tibor qaratish, uni faqat grammatik tizim emas, balki milliy qadriyat sifatida o'rgatish muhimdir. Zamonaviy yoshlar raqamli asr vakillari bo'lib, ular internet, ijtimoiy tarmoqlar, media va texnologiyalar orqali dunyo bilan muloqotda. Shu sharoitda o'zbek tilining imkoniyatlarini kengaytirish, uni raqamli platformalarda faol ishlatish zarur.

Masalan, elektron lug‘atlar, onlayn ta’lim resurslari, o‘zbek tilidagi dasturlar, sun’iy intellekt tizimlarida o‘zbekcha interfeyslarning joriy etilishi bu borada muhim qadamlardir. Tilni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish — uni yashovchan, raqobatbardosh va jahon miqyosida tan olingan holatga keltiradi[4].

O‘zbek tilining rivojlanishida adabiyot, san’at va ommaviy axborot vositalarining o‘rni ham beqiyosdir. O‘zbek adabiyoti va she’riyati tilda go‘zallik, ifoda va badiiyatning eng yuksak namunalarini yaratgan. Alisher Navoiy, Abdulla Qodiriy, Oybek, G‘afur G‘ulom, Erkin Vohidov, Abdulla Oripov kabi buyuk ijodkorlar tilda xalqning ruhini, orzularini, og‘riqlarini va or-nomusini aks ettira oldilar. Ularning ijodi orqali o‘zbek tili nafaqat badiiy, balki ma’naviy qudrat manbaiga aylangan. Shu bois bugungi kunda ham yoshlarimizni o‘zbek adabiyoti bilan tanishtirish, ularga milliy so‘z san’atining go‘zalligini his qildirish tilni sevishga undovchi eng samarali yo‘llardan biridir. Til madaniyati — bu xalq madaniyatining ajralmas qismidir. Har bir so‘zning o‘z o‘rni, ohangi, ma’nosi bor. To‘g‘ri talaffuz, ifodali so‘zlash, adabiy til me’yorlariga amal qilish — bu nafaqat savodlilik belgisi, balki ma’naviy yetuklik ko‘rsatkichidir. Shuning uchun ham har bir fuqaro, ayniqsa yoshlar, ona tilining pokligini saqlashga intilishi lozim. So‘zlarni noto‘g‘ri ishlatish, begona so‘zlar bilan aralashtirish tilning tabiiy rivojiga putur yetkazadi. Shu ma’noda, til madaniyati bo‘yicha ta’limiy va targ‘ibot ishlarini kuchaytirish zarur[5].

O‘zbek tilining xalqaro nufuzini oshirish yo‘lida ham amaliy ishlar olib borilmoqda. Xorijiy universitetlarda o‘zbek tili markazlarining ochilishi, tilni o‘rgatuvchi onlayn kurslarning tashkil etilishi, xalqaro ilmiy anjumanlarda o‘zbek tilida ma’ruzalar o‘qilishi — bularning barchasi o‘zbek tilining jahon maydoniga chiqayotganidan dalolat beradi. Bu esa, o‘z navbatida, o‘zbek xalqining madaniy obro‘sini ham yuksaltiradi. Tilning kelajagi — uni sevuvchi, unga xizmat qiluvchi insonlarga bog‘liq. Har bir oila farzandiga tilni faqat muloqot vositasi emas, balki milliy g‘urur ramzi sifatida singdirsa, har bir o‘qituvchi dars jarayonida tilning go‘zalligini his ettirsa, har bir ijodkor so‘z bilan xalq ruhini ifodalasa — demak, o‘zbek tili abadiyat sari dadil qadam tashlaydi. Har bir xalqning mustaqilligi, taraqqiyoti va ma’naviy qudrati, avvalo, uning tiliga bo‘lgan hurmatda namoyon bo‘ladi. O‘zbek tili ham asrlar davomida o‘zining hayotiyligini, boy ifoda imkoniyatlarini, badiiy kuchini namoyon etib kelmoqda. U xalqni birlashtiruvchi, milliy tafakkurni shakllantiruvchi va ma’naviy uyg‘unlikni ta’minlovchi muqaddas qadriyatlardan biridir.

Xulosa qilib aytganda o‘zbek tili davlat tili sifatida jamiyatning barcha sohalarida faol qo‘llanmoqda. Uning maqomini yanada yuksaltirish, zamonaviy ilm-fan, texnologiya va ta’lim sohalariga keng tatbiq etish dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda. Ayniqsa, yosh avlodni o‘z ona tilida to‘g‘ri, ifodali va go‘zal so‘zlashga o‘rgatish, ularning qalbida tilga mehr va g‘urur tuyg‘usini uyg‘otish milliy ma’naviyatimizni mustahkamlovchi eng muhim

omillardan biridir. O‘zbek tili — bu bizning tariximiz, madaniyatimiz, orzu-intilishlarimiz va kelajagimizni o‘zida mujassam etgan bebaho boylikdir. Har bir fuqaroning tilga bo‘lgan hurmati — bu millatga, yurtga, o‘zligiga bo‘lgan sadoqatidir. Shu bois, tilimizni asrash, rivojlantirish va uni avloddan-avlodga meros qilib qoldirish har bir o‘zbekning burchidir. 21-oktabr — O‘zbek tili bayrami kuni bizni shu buyuk ne‘matni e‘zozlashga, unga g‘urur bilan qarashga chorlaydi. Zero, til bor joyda millat barhayot, millat bor joyda esa madaniyat, g‘urur va abadiyat yashaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ergasheva D. Ona tili ta’limida raqamli texnologiyalarni qo‘llash imkoniyatlari. — “Til va adabiyot ta’limi” jurnali, №2, 2021.
2. Rahmonova N. Globallashuv sharoitida yoshlarning til madaniyatini shakllantirish masalalari. — “Ma’naviyat va taraqqiyot” ilmiy jurnali, №3, 2022.
3. Qosimova M. Ona tilining yosh avlod ma’naviy tarbiyasidagi o‘rni: zamonaviy yondashuvlar. — “Pedagogik innovatsiyalar” jurnali, №1, 2023.
4. Jo‘rayev A. va Yusupova Z. Davlat tili siyosati va o‘zbek tilining xalqaro nufuzi. — Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2019.
5. Tursunova D. Yoshlarning til madaniyatini rivojlantirishda ta’limiy va ma’naviy yondashuvlar. — “Zamonaviy ta’lim” jurnali, №4, 2020.